

ÁDÁM ZITA

ROZSNYÓ ÜZENETEI KOMÁROMBÓL, AZ ONLINE TÉRBŐL

Ember tervez, ... ám a vírus közbelép, makacsul kitart, életeleme a ragaszkodás. Ez a nem mindennapi jelenség ismeretlen volt eddigi életünkben, amihez kénytelenek vagyunk alkalmazkodni. Ez az állapot kényszerítő erővel hatott az SZMPSZ országos és regionális programjai megvalósításának átgondolására. Így került időpontmódosításra és az online térbe a két és fél évtizede immár hagyományossá vált rozsnói pedagógustalálkozó, aminek szakmai részét a közoktatási konferencia határozta meg.

A konferencia átszervezése következtében az új időpont 2021. október 8-a lett, a helyszín a rozsnói történelmi Városháza helyett Komárom, a Felvidéki Magyar Pedagógusok Háza és az online tér. S nemcsak a hely és a tér változott meg, de követte azt a témakifejtés időbeli leszűkítése, az egyes tartalmi blokkok teljes törlése is. Az eredeti téma, ami történelmi távlatokat átfogó gondolat jegyében született, már-már úgy nézett ki, vesztit időszerűségéből. Az idő múlása, az újratervezés a szervezőket arról győzte meg, hogy a szlovákiai magyarság múltja, jelene és jövője üzeneteinek megfogalmazásában a járvány okozta vesztégyár egy év alatt nem okozhat jóvátehetetlen szellemi veszteségeket.

A tervezet szerint a XXVI. évfolyamát betöltő konferencia középpontjában „A magyar iskola mint közösségi érték” téma szerepelt. A konferencia szervezői a plenáris előadásokat az egy évszázadon át kisebbségi sorsban történelmi tanulságai és a magyar iskolák újraindulásának hét évtizede jegyében tervezték, amelyek megtartására neves hazai előadókat kértek fel.

A konferenciát az SZMPSZ elnöke, Fekete Irén nyitotta meg, üdvözölve a mintegy 40 fős meghívott vendéget. „A hagyományos rozsnói országos pedagógustalálkozó a hazai magyar közoktatás irányítójáé” – hangzott, hangzik el több évtizedes múlttal, a rendezvény kapcsán.

Miért van szükségünk irányítójára? – kérdezhetik. Közoktatásunkban rengeteg az akadályozó tényező, állandóan megújuló, de végre nem hajtott reformok jelölik az utat, azonban

sokasodnak a megválaszolatlan kérdések, a bizonytalanság a mindennapok részévé vált. A nevelők felelőssége a koronavírus-járvány következtében megnövekedett. Irányukban a társadalmi elvárás óriási, mert amilyen a ma iskolája, olyan lesz a jövő nemzedéke.

„Ma sokkal nagyobb szükségünk van Rozsnó szellemiségére, mint a korábbiakban, hiszen a találkozók új szemléletet hozva a szlovákiai magyar oktatásügyet szolgálják, olyan céllal, hogy annak minőségét emeljék, jelenét és jövőjét progresszív irányba tereljék” – szögezte le az SZMPSZ elnöke a konferencia szükségességét a szlovákiai magyar iskola minőségi megújulása érdekében. Erről a szellemi megújulásról szolt a konferencia három előadója, Simon Attila, Pintes Gábor és Fodor Attila.

SZÁZ ÉV KISEBBSÉGBEN – A SZLOVÁKIAI MAGYARSÁG ÖNSZERVEZŐDÉSÉNEK ÉVSZÁZADA

Simon Attila, a Fórum Kisebbségkutató Intézet igazgatója, az MTA külső tagja a szlovákiai magyarság önszerveződésének egy évszázados áttekintéséről tartott előadást, melyben bemutatta a szlovénok/ szlovákiai magyar közösség politikai, jogi, gazdasági, társadalmi helyzetének átalakulását a történelmi sorsfordulók idején. Előjáróban feltette a kérdést: mit is jelent a 100 év a szlovákiai magyar közösség számára – a sérelmek elszívását? Vagy 100 év szellemi és közösségi építkezést? Az előadó kiemelte, hogy a 100 év annak a története, ahogy alakítottuk a sorsunkat és építettük a jövőnket, azt foglalja magába, ahogy végigéltük a küzdelmeinket.

A történész az 1918-as év kiemelésével kezdte az előadását, amit nemzeti tragédiának minősített. Trianon sok egyéni problémát, egyéni életakadályt hozott magával, ezért volt nehéz elfogadni a trianoni döntés realitását. Nehéz volt elfogadni, átlátni, hogy a közösség kialakulása hogyan formálódik. Azé a közösségé, ame-

lyiknek neve is kialakulatlan volt, sőt a mai napig problémát jelent a közös történelem történelemmé érése. Egy közösség építését a hagyomány, a közösség szimbólumai alapozzák meg, azonban ez hiányzott a születőfélben lévő szlovákiai magyarság életéből. A közösségnek nincs fővárosa a mai napig, Pozsony és Kassa peremhelyzetéből adódóan nem tudta ezt a funkciót betölteni. Ami pozitívumot jelentett: Csehszlovákia abban az időben Kelet-Közép-Európában a legdemokratikusabb ország volt, választójoggal, szervezetek alapításának lehetőségével, és ez a születőfélben levő közösség építését is lehetővé tette. Ezt a munkát két végletes elmélet határozta meg (ahogy napjainkban is): Szüillő Géza Magyarország-központú szemlélete és Szentiványi József „itt élünk”-szemlélete, mely szerint intézményeinket itt, a régiós hazában kell létrehozni, életünket itt kell megszervezni, tudásunkat itt kell megszerezni és a közösség szolgálatába állítani. Az akkori magyarságnak erős szervezetei, oktatási hálózata volt. Sajnos, a Csehszlovák Köztársaság az azonosságérzést – azt, hogy jól érezzük itthon magunkat – nem tudta felkínálni.

Az 1938–45 közti időszakból Simon Attila a visszacsatolás feletti öröm mellett a szocializációs problémákat emelte ki. Rámutatott, hogy a szlovákiai magyaroknak nehézségeket okozott a Magyarországra történő visszailleszkedés, pl. az iskolákban megszűnt a koedukáció. Ebből az időszakból leginkább Esterházy János emelkedett ki – máig hozzá hasonló, tevékeny emberekre volna szükségünk.

Az 1945–48 közti időszak sokkal nehezebb korszakot jelentett Trianonnál, mert elvette a szlovákiai magyarság magánéletét, vagyonát, iskoláit, identitását, szétzilálta a falvakon létrejött erős közösségeket. A reszlovakizálás, az áttelepítések, a településnevek eltűnése etnikai tisztogatás volt a javából. Hiába nyírták meg a fiatalokat magyar beszédükért az utcán, nem ez volt a lényeg, mert a haj kinő újra! Ám 1948-ban hiába nőtt ki a haj, ha ezúttal a frizurát írták elő... A jogvisszaadás is felemásra sikeredett. 1953-ban 262

magyar óvoda működött, de dült a diktatúra, ami megfosztotta a közösségtől a civil szféra szuverenitását.

Az 1968–1989 közötti évek aktív közösségeket hoztak létre, megalakult az FMK, a magyarok ott voltak mindenütt, ahol a jog asztalához hozzá lehetett férni. Az előadó kiemelte: az utolsó 30 év még nem történelem, túlságosan kevés idő telt el ahhoz, hogy egyetemes következtetéseket lehessen levonni erről a három évtizedes időszakról. A 2020-at követő évek feladata, hogy aktívan bekapcsolják a szlovákiai magyarokat a nemzetközi körforgásba, hiszen ez vezetheti ki a közösséget az elszigeteltségből.

HAGYOMÁNY ÉS KORSZERŰSÉG

Pintes Gábor előadása magas röptű, széles spektrumú előadás volt, melynek teljes írott változatát a következő oldalakban megtalálják az olvasók. Az előadó a bevezetésben eljátszott a címbe szavakkal: hagyomány vagy korszerűség, hagyomány után korszerűség? Mi számít korszerűnek? Az, ami szakít a hagyományokkal?

A hagyomány fogalomértelmezését egyetemes, regionális és helyi szinten is végigvezette. Rámutatott arra, hogy a hagyomány segítségével értékmentés, értékmegőrzés folyik, illetve új normák, értékek, hagyományok kialakítása is zajlik egyszerre, ami kreatív feladat. Mindez a közösségekben, az intézményrendszerekben közösségalkító folyamatot eredményez. Kiemelte azt is, hogy a korszerűség mindig személyre szabott jelenség, és a korszerű – modern fogalmak nem feltétlenül egymás szinonimái. Hangsúlyozta, hogy a korszerűség nem mond ellent a hagyománynak, hiszen mindkettő változó értékteremtést jelent. A korszerűség kihívásai közül kiemelte a célok és stratégiák megalkotását, a tartalmi korszerűséget, a metodikák és technológiák korszerűsítését, valamint a tanár – diák – szülők nézetének, felfogásának, szemléletének korszerűsítését. Végül a hagyomány és korszerűség fogalmait a pedagógiai kutatás szükségességével állította összhangba, és kiemelte, milyen nagy szükség volna olyan kutató tanárookra, akik az iskolákat a kutatás – alkalmazás – visszacsatolás színterévé változtatnák. Az előadó szerint a mai kor pedagógusának ez a fő feladata, ehhez kell felnőnie, ha minőségi iskolát szeretne.

MAGYAR ISKOLA 2021: AZ ÚJ ÉVTIZED KIHÍVÁSAI

Fodor Attila az előadásának bevezetőjében leszögezte, az oktatásügyben napjainkban új, dinamikus változások készülnek. Előadása három csomópont köré épült, majd felvázolta a tennivalókat és a kivezető utakat is a megfogalmazott dilemmákra.

Első lépésben a politikai-jogi történéseket vette górcső alá. Az előadó szerint ezen a szinten nagyon fontos lenne a szlovákiai magyarság jobbiztonsága. Felvetette a kérdést: mit ad nekünk a többség és mit adunk mi a többségnek? Elkészült a kisebbségi törvény, most várjuk a többségi reakcióját. Az oktatási tárca ugyan kisebbségbarát, államtitkár felel a kisebbségi oktatásért, de a törvénybe az SZMPSZ komplex javaslatát nem építették be. Az előadó nekünk szegezte a kérdést: tudunk-e a lehetőséggel élni, mit adunk magunknak? Majd rámutatott, hogy nincs közösségi stratégiánk, ami segítené a célok egységbe öntését az előrevívó gondolkodásban.

Ezután kitért a politikai-szakmai érdekképviselő kérdésére. Kiemelte, hogy napjainkban egységesül a politikai érdekképviselő, de a szakmai fejlődés, az iskolahálózat modernizálása érdekében szükség volna egy Felvidéki Magyar Oktatási Tanács létrehozására. Hangsúlyozta, hogy az SZMPSZ által végzett munka szakmai érdekképviselőt jelent, a politikai képviselőt még várat magára.

Emellett szükség volna a szakmai támogatás rendszerszintű kiépítésére is. Szoros együttműködésre volna szükség az Állami Pedagógiai Intézet, a Certifikált Oktatási Mérések Nemzeti Intézete (NÜCEM), az egyetemek, az iskolák és az SZMPSZ között. Ennek az együttműködésnek a létrejöttét az előadó szerint az akadályozza, hogy a szlovákiai magyarság alulképviselt a szakmai intézményekben, nem tudja a felkínált helyeket betölteni, illetve nem a megfelelő emberek töltik be ezeket. Újdonságnak számít, hogy január 1-jétől létrejön egy új intézmény, egy regionális tanács, amelyben helyük lesz a szlovákiai magyaroknak is.

Intézményszinten a következő problémákat fogalmazta meg az előadó:

- Önkormányzati iskolafenntartás – autonóm iskolákra volna szükség, javítani kell a rendszeren

- Iskolatanács – nem működik jól, pedig ez Európában az iskolai önkormányzatiság egyedülálló szerve

- Megoldatlan a kisiskolák kérdése – a klaszterek lehetőséget kínálnak a fejlődésre

- Szükség van a folyamatos szakmai és pedagógiai fejlesztésre az iskolákban

- Át kell értékelni az iskola, a pedagógus szerepét, és előtérbe kell helyezni a tanulásszervezés kérdéskörét.

Végül Fodor Attila kiemelte, a hagyománynak, a korszerűségnek és a szakmaiságnak a minőség szellemi fegyvereiként kéne meghatározni a magyar iskolát.

Ez a záró gondolat az egész konferencia szellemiségét összefoglalta, és megfelelően előkészítette a konferencia második részét, a díjátadó ünnepséget. Ekkor történt a közösségek jelölése alapján az arra érdemesült pedagógusok részére az SZMPSZ díjak átadása, ami nagyon bensőséges volt. A jelenlévők és online bekapcsolódók lelkét megérintette az ünneplés melege, a meghittség lélektől lélekig ért. A rendhagyó, de küldetését megvalósító konferencia elnyerte az élő és az online térben jelenlévő pedagógusok százainak érdeklődését.

A SZLOVÁKIAI MAGYAR PEDAGÓGUSOK SZÖVETSÉGÉNEK DÍJAZOTTJAI 2021-BEN

- Díj a kiváló módszertani és nevelési eredményekért (óvopedagógus): Barta Ildikó (Komárom), Kássa Melinda (Nagykapos), Polgári Mária (Rimaszombat)

- Díj a tehetségek felkarolásáért és gondozásáért: Morovics Ibolya (Felsőszeli), Pál Gabriella (Nagybalog)

- Díj a szlovákiai magyar nyelvű oktatást támogató tevékenységéért: Ádám Lilla (Rimaszombat), Czibor Angelika (Hetény)

- Díj a kiváló módszertani, nevelési, szakmai és tudományos eredményekért: Ambrus Irén (Rozsnyó), Rancsó Andrea (Hetény)

- Életpálya Díj: Hegedűs Alica (Tiszacsérnyő), Páko Mária (Rimaszombat), Válint Katalin (Kassa)

- Felvidéki Magyar Pedagógus Díj: Sándor Anna nyelvész, nyugalmazott egyetemi docens